

بررسی تاثیر مراکز تفریح - ورزشی (باشگاه جوانان) در تبدیل شهر خوابگاهی کرج به شهر خودکفا (رویکرد پایداری اجتماعی)

اشرف السادات مدرسی - دانشجوی دکترای معماری، گروه معماری، دانشکده هنر، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران

سیروس باور* - دانشیار، دکترای معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مهرداد جاویدی نژاد - استادیار، دکترای معماری، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

مسئله اصلی این پژوهش بررسی تاثیر مراکز تفریحی و ورزشی در تبدیل شهر کرج به شهری خودکفا با رویکرد پایداری اجتماعی است. این پژوهش در زمره پژوهش های کمی قرار می گیرد و از لحاظ هدف یک تحقیق کاربردی و از نظر نوع و ماهیت یک تحقیق توصیفی می باشد. با توجه به تخصصی بودن موضوع از روش، پرسشنامه بهره گرفته شده و همچنین برای گردآوری و تدوین ادبیات مربوط به موضوع و بررسی سوابق پژوهش، از روش کتابخانه ای و فیش برداری استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه افراد (باشگاه جوانان) شهر کرج بوده و برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران محاسبه شده شامل ۳۸۴ مورد و در نهایت پرسشنامه ها بین افراد توزیع و سپس مطالب گردآوری شده در پرسشنامه ها براساس نرم افزار SPSS مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. همچنین برای تعیین روایی پرسشنامه ها، از شاخص نسبت روایی محتوایی (CVR) و شاخص روایی محتوایی (CVI) و در نهایت برای تعیین پایایی پرسشنامه ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج این پژوهش نشان می دهد که سرمایه گذاری بر روی فعالیت های ورزشی و تفریحی در شهر کرج با بهبود وضعیت نیازهای اساسی، منابع اجتماعی، فرصت های برابر، مشارکت، استمرار و نیازهای فرهنگی باعث بهبود و خودکفایی شهر کرج می شود.

واژگان کلیدی: شهر خوابگاهی، کرج، پایداری اجتماعی

Impact of Recreational-Sport Centers (Youth Club) on Converting Karaj Dormitory Town to Self-Sufficient City (Social Sustainability Approach)

Abstract

The main objective of this study was to examine impact of recreational-sport centers in converting Karaj City in Iran to a self-sufficient town with social sustainable approach. This was a quantitative study. In addition, this was an applied research in terms of objective and a descriptive study in terms of nature and type. Since the research subject was specialty, questionnaire was used and to collect and codify literature related to the topic and research background, library and note-taking methods were employed. Statistical population of study comprised all of individuals (youth club) living in Karaj; Cochran formula was used to measure sample size (n=384). Ultimately, questionnaires were distributed among individuals then the data collected from questionnaires were analyzed through SPSS Software. To determine validity of questionnaires, content validity ration (CVR) and content validity index (CVI) were used. To determine reliability of questionnaire, Cronbach's alpha coefficient was employed. Research results demonstrate that investing in recreational and sport activities in Karaj improved status of basic needs, social resources, equal opportunities, participation, cultural needs and continuum leading to progress and self-sufficiency of Karaj.

Keywords: Dormitory Town (Commuter Town), Karaj, Social Sustainability

مقدمه

که مؤید حاکمیت پدیده ماکروسفالی بر نظام شهری ایران (نظریان، ۱۳۷۴، ۹۲) و پیدایش شبکه زنجیره‌ای در توزیع فضایی کشور و از بین رفتن شبکه کهکشانی می‌باشد (سرمست و زالی، ۱۳۸۹، ۱۵۱).

بر این اساس، بسیاری از شهرهای جدید ایجاد شده، به تبع از خاستگاه آن در کشور انگلستان و تفکر ایده آلیستی باغشهرها اخذ شده و ایران از جمله کشورهای است که برای تعداد زیادی از کلانشهرهای کشور، شهرهای جدید با کارکرد سرریز جمعیت تعریف و اجرایی کرده است (زیاری، ۲۰۰۰، ۸۲). بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که به جز شهرهای جدید اندیشه، بهارستان و پولادشهر (با تحقق بیش از ۷۵ درصد جمعیت پیش بینی شده) سایر شهرهای جدید احداث شده با عدم موفقیت در جذب جمعیت روبرو بوده‌اند. حال آنکه بسیاری از این شهرها همچنان در ایجاد سکونت و نه صرفاً استراحت و خواب برای ساکنان خود موفق بودند و بی هیچ شک و تردید شهر کرج را باید بزرگترین شهر با این مساله دانست. امروزه علی‌رغم پیشرفت‌های وسیع و گسترده شهر کرج و ایجاد مشاغل و خدمات بسیار زیاد در توسعه‌های جدید تا حدی سایه خوابگاهی بودن در این شهر به نسبت زمان گذشته برداشته شده است اما با این حال همچنان شهر کرج در تولید شغل و نگهداشت ساکنان خود در طول روز با مشکلاتی عديده‌ای مواجه است، شهرهای خوابگاهی متاسفانه با عنوانی که به آنها اطلاق شده از دید مسئولان و تصمیم‌گیران دولتی و شهری مغفول می‌مانند و از همین رو روند توسعه در شهرهای جدید برخلاف آپارتمان‌سازی در آن، بسیار کند و گاه آزاردهنده است به طوری که اکثر خانواده‌های مهاجر بعد از اینکه به ثبات اقتصادی می‌رسند، مجدداً برای زندگی بهتر و استفاده از خدمات شهری مطلوب به شهرهای بزرگ باز می‌گردند. همچنین زمینه‌های اشتغال در شهرهای جدید بسیار اندک است

اوایل نیمه دوم قرن بیستم، تجدیدنظر در خصوص بسیاری از آموزه‌های گذشته را به همراه داشت. از جمله مقولاتی چون تعادل بخشی به سرزمین به لحاظ جلوگیری از عدم تعادل‌هایی که می‌تواند منجر به بروز تغییرات رادیکال شود، تغییراتی که هر کشور به دلائل ویژه خود، خواهان اجتناب از آن بود. در این بازنگری‌ها هم به بررسی نظام‌های شهری و سازماندهی فضایی سکونتگاه‌ها می‌پرداختند و هم به موضوع اندازه شهر در قالب نظریه‌ها، راهبردهای توسعه ملی و منطقه‌ای اندیشیده می‌شد (امکچی، ۱۳۸۳، ۱۲).

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد، بیشتر کشورهای در حال توسعه از روند توسعه فضایی سکونتگاه‌ها و نحوه توزیع منطقه‌ای جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی خود ناراضی بوده (زبردست، ۱۳۸۳، ۳) و به منظور مدیریت رشد شهری و مشکلات ناشی از آن، بر سیاست‌هایی از جمله: برنامه‌های تنظیم خانواده، توسعه روستایی، تنظیم آهنگ مهاجرت روستائیان به شهرها، محدودیت رشد شهرهای بزرگ، توسعه شهرهای میانه اندام، و توسعه شهرهای جدید اتکا نموده‌اند (آتش و همکاران، ۱۹۹۸، ۱۲). در این میان، هر کدام از کشورهایی که از سیاست توسعه شهرهای جدید پیروی نموده و آن را از فکر به عمل درآورده؛ یا از آن به عنوان ابزاری در جهت رفع مشکلات سایر نقاط سرزمین خود استفاده کرده یا بدان، چون انگیزه‌ای برای تجدید حیات اقتصادی مناطقی که دچار رکود اقتصادی شده‌اند و توسعه نواحی هرگز توسعه نیافته کشور خود نگریسته است (دانشپور، ۱۳۸۷، ۸۲).

روند رو به رشد شهرنشینی در دهه‌های اخیر، همگام با مهاجرت‌های شدید روستا - شهری و همزمان با سیر تحولات اقتصادی - اجتماعی و سیاسی، باعث ایجاد الگوی نامتوازن نظام شهری و تجمع و تمرکز جمعیت و فعالیت‌های مهم اقتصادی در چند قطب عمده و شکل‌گیری آرایش فضایی ویژه‌ای گردیده

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

و همین مسئله سبب می‌شود تا تردد و رفت و آمد در شهرهای بزرگ با ایجاد شهرهای جدید نه تنها مرتفع نشود بلکه، تشدید شده و بر حجم سفرهای درون شهری بیفزاید. حال این سؤال ها مطرح می‌شود که:

علت خوابگاهی شدن شهری نظیر کرج چیست و سرمایه گذاری در حوزه های ورزشی تا چه اندازه می‌تواند جلوی این مساله را بگیرد؟

مبانی نظری

علی رغم پیشرفت های علمی بشر امروزی، هنوز عوامل زیادی هستند که سلامت انسان ها را مخصوصا سلامت روانی ان ها را تهدید می‌کند. محیط کالبدی که توسط خود انسان ساخته شده است هم می‌تواند از عوامل تهدید کننده باشد. شتابزدگی بی سابقه درزندگی بشر امروزی باعث تغییرات در نحوه زندگی و کار و استراحت و همچنین کیفیت فضای زندگی شده است. و چنانچه نیازها و خواسته های روانی به خوبی تشخیص داده نشود و در کالبد پیاده نشود، نقش مخربی در سلامت روانی جوانان دارد (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۸۳، ۵۴). افزایش جمعیت، مهاجرت به شهرها، مخصوصا مهاجرت به کلان شهرها، مشکلات فراوانی از جمله: بهداشت، آلودگی صوتی بصری، حمل و نقل، مشکلات اقتصادی، تعارض اجتماعی و... را به همراه خواهد داشت. در کنار این تنش ها، سلامت اعصاب و روان شهروندان مخصوصا جوانان به مخاطره افتاده است. انسان امروز تبدیل به یک ماشین ۴ چرخ برای امرار معاش زندگی شده که حتی گاهی مصادف طولانی بین محل کار و زندگی طی می کند. ترافیک و رفت و آمد های طولانی بین محل کار و محل زندگی، یکی از عوامل خستگی و تنش های روانی انسان است (استروفسکی، ۱۳۸۷، ۲۱). در دهه های اخیر شاهد گذار جامعه از شرایط سنتی به وضعیت مدرن هستیم و این تحولات، الگوهای رفتاری متفاوتی برای نسل جوان در امر فراغت به وجود آورده است. اوقات فراغت نه تنها در ایران و

نه تنها در عصر ما که از دیرباز جزو دغدغه های تمام جوامع بوده است اما در هر جامعه ای به فراخور فرهنگ و آداب و سنن، همچنین ویژگی های سرزمینی این اوقات فراغت به سمتی می‌رفته است (اعتماد، ۱۳۹۱، ۲). این دغدغه، یعنی نحوه گذراندن اوقات فراغت طی سالیان گذشته تاکنون دستخوش تغییرات زیادی شده است. این نگاهی است به اوقات فراغت از گذشته تا امروز. تفریح نه به معنای گذران اوقات بیهوده و نه مشغولیت صرف، بلکه خستگی ها را کنار زدن و استعدادهای را به کار داشتن است. بنابراین ضروری است که در مورد اوقات فراغت و چگونگی گذراندن آن حساس باشیم. فراغت یعنی زمان اسودگی از کار یا آرامش و راحتی و یا زمانی که با شوق و رغبت به کار دلخواه پرداختن که باعث شادی و بروز استعداد های نهفته می‌شود. در این پژوهش از گروه های سنی به گروه جوانان و در امر فراغت به مقوله ورزش و تفریح در قشرم توسط و از مکان جغرافیایی به شهر کرج پرداخته می‌شود (اعتماد، ۱۳۷۶، ۵۴۹)

کرج شهری کشاورزی بوده و در جنوب و غرب ان دارای باغ های متعددی می باشد که در ابتدا به گسترش شهر تهران کمک کرده است لذا با احیای کشاورزی و برنامه ریزی ان یک گام به سمت خود کفایی می‌توان پیش برد. شهر کرج به عنوان شهری که در نزدیکی پایتخت است، روزانه با مهاجرت های فراوانی که برای سکونت به انجا آمده اند مواجه می باشد. نیمی از این افراد برای گذران زندگی برای کار به تهران رفت و آمد می کنند (پورا احمدی، ۱۳۸۰، ۹۹). و این امر باعث گردیده که کرج با جمعیت ۲ میلیونی خود تبدیل به خوابگاه شده است که روزانه افراد برای کار به تهران مهاجرت کرده و برای خواب دوباره به ان باز میگردند. کرج به طور کلی وابسته به تهران شده و با توجه به اینکه امکانات تفریحی بیشتر و مناسب تری هم در پایتخت است، افراد ترجیح می دهند حتی برای تفریح و اوقات فراغت هم از کرج خارج

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

شوند.

مهمترین عامل در کاربری اراضی تقسیم (مکان و فضا) است، بنابر این کاربری اراضی شهری مجموعه ای هدفمند از فعالیت هایی است که محیط مصنوع سامان می بخشد، تقسیم نا عادلانه کاربری مهمترین مسئله است که ذهن همه را به خود مشغول کرده است (تبریزی، ۱۳۸۴، ۵۴). شهر کرج به دلیل ویژگی مکانی خود و مجاور بودنش با تهران با شیوه خاصی از شهر نشینی مواجه گردیده است. (حسامیان و همکاران، ۱۳۸۸، ۹۰).

کرج شهری که تا پیش از دهه چهل شمسی به عنوان اقامتگاه سلاطین و منطقه ییلاقی پایتخت- نشینان شناخته می شد، به یکباره تغییر ماهیت داد و گسترش آن فزونی گرفت. گسترشی که با پذیرش مهاجران شروع شد و با تبدیل شدن به استراحتگاه کارمندان و شاغلان پایتخت ادامه یافت. در این گزارش بناست پیامدهای این تحولات را مرور کنیم. پدیده مهاجرت از روستا به شهر که مختص کشورهای در حال توسعه شناخته می شود، طی چند دهه اخیر در کشور چنان وسعت پیدا کرده که بسیاری از شهرهای کوچک تبدیل به کلان شهر شده به طوری که ظرفیت خیلی از این کلانشهرها به مرحله اشباع رسیده است. با پر شدن ظرفیت کلانشهرها مهاجرت معکوس از این مناطق به روستاها و شهرهای تازه تأسیس حومه شهرها گسترش یافت و پدیده حاشیه نشینی را با معضلات فراوان رقم زده است که کلانشهر کرج هم از این معضل بی نصیب نمانده است (دانشپور، ۱۳۸۳، ۴۴).

مهاجرت معکوس که در غالب کشورهای اروپایی به عنوان یک پروژه برای برون رفت از بحران بالا رفتن جمعیت شهرهای بزرگ به کار گرفته شده تا معضلات کلان شهرها را برطرف کند، در کشور ما به صورت یک اجبار و مقابله خودجوش در حال شکل گیری است. در کنار گسترش پدیده مهاجرت، معضلات نوظهوری در شهرهای مقصد به وجود آمد

که پیامدهای آن فوریت های مدیریتی بسیاری نیاز داشت (رفیعی، ۱۳۸۶، ۴۵). برای مثال شهر کرج بعد از سه دهه مهاجرت پذیری امروزه با بحران کمبود انرژی و منابع اولیه مواجه است که برای برون رفت از این بحران لازم است به جای مقابله، مسئولان مدیریت این مسئله را به دست بگیرند. در این شرایط پدیده مهاجرت بالا جبار وضعیت را به وجود آورده که خانوارهای ساکن کرج ترجیح می دهند برای ادامه زندگی به شهرهای اطراف کرج مهاجرت کنند. همچنین بحران های ناشی از خدمات، اشتغال، تفریح و سایر نیازهای سکونتی افراد باعث شده است تا طیف بسیار گسترده ای که عموماً کارگران و اقشار کم درآمد جامعه هستند هر روز با استفاده از مدهای حمل و نقلی کرج را به قصد تهران ترک نموده و در ساعات پایانی شب به این شهر بازگردند که همین مسئله بیانگر تقلیل جایگاه این شهر برای طیف گسترده ای از ساکنانش به یک خوابگاه می باشد (رهنمایی، ۱۳۸۵، ۹۹). شهرهایی که نزدیک شهرهای بزرگ و کلانشهرها نضج می یابند ساکنین این شهرها طی روز در شهرهای مجاور کار می کنند و شب ها به خانه بر می گردند. در واقع ساکنین شهرهای خوابگاهی در جایی غیر از محل سکونت خود اشتغال دارند. یکی از دلایل به وجود آمدن شهرهای خوابگاهی، بالا بودن هزینه زندگی، به ویژه قیمت زمین و مسکن در شهرهای بزرگ و ترافیک دومین عامل مهم آن است. ساکنین شهرهای خوابگاهی عمدتاً مهاجرانی هستند (زبردست، ۱۳۸۹، ۱۲۱) که از نقاط مختلف کشور برای اشتغال به شهرهای بزرگ، به ویژه پایتخت مهاجرت می کنند. و به دلیل بالا بودن هزینه اقامت در آنها، به شهرهای اطراف می روند و در آنجا اسکان می یابند که در میان آنها کارمندان و زوج های جوان و تهران گریزهای دیده می شود که می خواهند از پایتخت بی بهره نباشند. (حسامیان و همکاران، ۱۳۸۸) برخی از شهرهای کوچک و بزرگ اطراف تهران که در دوران پس از

انقلاب با رشد جمعیت قابل توجهی مواجه بوده‌اند. نمونه‌ای از شهرهای خوابگاهی هستند که در میان آنها نقش خوابگاهی کرج برجسته است. با توجه به این مسایل، لازم است تصمیماتی اتخاذ گردد که این شهر به عنوان یکی از مهمترین شهرهای نزدیک به پایتخت به صورت خودکفا و مستقل عمل کند و احتیاجات خود را تامین کند و کمی این رفت و آمد هارا کمتر کند (زیاری، ۱۳۸۶، ۹۰). در این بین اوقات میانی بین کار و استراحت مطرح می شود جایی که فارغ از هر چه استرس کاری و تنش های جامعه سپری کند جایی برای تخلیه واضطراب و استرس روحی، تا به فعالیت های مورد علاقه خود بپردازد (زیاری، ۱۳۸۷، ۵۶).

شبانه روز انسان به ۳ زمان تقسیم می‌شود: زمان زیستی مثل خواب، خوراک و مراقبت های بهداشتی (۱۰ ساعت) زمان تامین معاش، همچون کار کردن و رفع نیازمندیهای اقتصادی (۹ ساعت) و بلاخره وقت آزاد یا زمان یاقیمانده که حدود ۵ ساعت در روز است همان اوقات فراغتی که فرد به میل خویش به انواع فعالیت های فراغتی مورد علاقه خود می‌پردازد. انواع رشته های ورزشی پر کننده اوقات فراغت مردم می‌باشد. ورزش بایستی بخشی از تفریحات سالم روزمره انسان قرن حاضر گردد. در یک تحقیق سهم ورزش در گذران اوقات فراغت مطرح گردید که ۵۶ درصد از دختران و ۷۴ درصد از پسران در اوقات فراغت ورزش می‌کنند (اعتماد، ۱۳۷۶). برای گروه جوانان گروه سنی ۱۸-۳۵ سال با تقاضاها و خواسته های متفاوت، یکی از فضاهای تفریحی، فضاهای تفریحی-ورزشی بوده است جایی که با دوستان یا خانواده خود ساعاتی از روز را در فضایی امن و مناسب و صمیمی بگذرانند. جایی که علاوه بر ورزش و تندرستی، نیاز تعامل اجتماعی آنها را حل کند (کلاب جوانان) محلی برای ورزش تفریح و سرگرمی-مکت و تامل-اکتشافات و تعامل و دیدار و گزینش تا در پس تنش ها و دغدغه های روزانه-رفع خستگی ناشی از کار و دوری از فعالیت

های تکراری و تحقق ازادانه توانایی فردی، جایی برای آرامش باشد. در این روند برای اوقات فراغت این گروه، مرکز تفریحی-ورزشی توصیه می شود که با توجه به نیازان ها عمل کند و در اخر اینکه همچین فضاهایی تا چه اندازه در پایداری و خود کفایی شهر کرج تاثیر داشته است. این پژوهش در بالا بردن توانایی معماران جهت شناخت و طراحی محیطی مناسب جهت ارضای فعالیت فراغتی جوانان و پایداری اجتماعی پیش می رود (صرافی، ۱۳۹۶، ۲۱).

با توجه به اهمیت اوقات فراغت در زندگی جوانان و همچنین نظر به مسئله خوابگاهی بودن شهر کرج، در نتیجه هدف اصلی این پژوهش این است که با پرداختن به مقوله تفریح و سرگرمی مخصوصا برای گروه جوانان و رفتارها و هنجار های آنها و همچنین با عوامل تاثیر گذار در طراحی، بتوان در پایداری اجتماعی و استقلال شهر کرج گام برداشت (قربانی، ۱۳۸۶، ۸۸). بدین ترتیب شناسایی تاثیر مراکز تفریحی ورزشی در خودکفایی شهر کرج هدف اصلی این پژوهش را شکل داده و شناسایی نقش مراکز تفریحی ورزشی (باشگاه جوانان) در گذراندن اوقات فراغت هدف فرعی آن را. آنچه ما را در این تحقیق به خود مشغول می‌کند، بررسی چگونگی نگرش به اوقات فراغت و شیوه مصرف گرایشی، خاصه در این زمان، به خصوص تاثیر آن در جامعه و خودکفایی شهر و رابطه جوانان با اوقات فراغت و شیوه های استفاده از آن است. این روند بررسی اجمالی بر مبحث "اوقات فراغت" در شهر خوابگاهی کرج و چشم اندازهای اجتماعی و اقتصادی آن دارد. در همین راستا با توجه به پژوهش های صورت گرفته توسط حاتم نژاد و همکاران (۱۳۹۲) عمده مشکلات شهرهای خوابگاهی به صورت زیر می‌باشد:

در سویی دیگر مفهوم توسعه پایدار در عین سادگی ظاهری آن از پیچیدگی فوق العاده‌ای برخوردار است که باعث شده تعریف ها و تفسیرهای گاه بسیار دور از ذهنی برای آن ارائه گردد. ابهام مفهومی و

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

معضلات	توضیحات
معضلات اجتماعی	عدم قطعیت در پیش بینی تعداد و گروه بندی جمعیتی در شهرهای جدید که منجر به عدم قطعیت در پیش بینی تمایلات و انتظارات فراغتی ساکنان شهرهای جدید شده است؛ ضعف تنوع اجتماعی - اقتصادی در بین ساکنان شهرهای جدید؛ فقدان یکپارچی و همبستگی اجتماعی؛ نبود بودجه های فراغتی لازم؛ کمبود فضاهای فراغتی؛ عدم پخشایش مناسب فضاهای فراغتی؛ مغرون به صرفه نبودن فضاهای فراغتی؛ فقدان تمرکز خدمات و امکانات؛ فقدان جذابیت فضاهای فراغتی؛ فقدان به روزینگی فضاهای فراغتی جدید؛
معضلات فنی و مهندسی	فقدان تمرکز خدمات و امکانات؛ فقدان جذابیت فضاهای فراغتی؛ فقدان به روزینگی فضاهای فراغتی جدید؛
معضلات مدیریتی	نبود برنامه ای جامع برای انتقال پروژه های فراغتی از مادرشهرها به شهرهای حاشیه ای؛ ضرورت بهره گیری از خودروی شخصی در دسترسی به فضاهای فراغتی و ضعف سیستم حمل و نقل عمومی

دیدگاه اجتماعی در سیاست گذاری توسعه و رویه های انتخاب شده، توفیقات به دست آمده تنها ممکن است موقتی باشند (هیراسکار، ۱۳۷۶، ۵۴). شاخص عبارت از هر چیزی است که نشانه ای از وضعیت یا ویژگی های کلیدی یک سیستم را در اختیار قرار دهد (مرلن، ۱۳۹۵، ۶۶). شاخص سازی در حوزه پایداری اجتماعی با مشکلاتی مواجه است از جمله فقدان وضوح مفهومی، مدیریت پیچیدگی مفهوم و شائبه غربی بودن (ترنر، ۱۹۹۸، ۱۰۱). با توجه به دیدگاههای نظری مطرح شده، پایداری اجتماعی با ویژگیهای متنوعی، تعریف و شاخص سازی شده است. در تعدادی از منابع، شاخص های پایداری اجتماعی مشتمل است بر انتخاب شخصی سبک زندگی، رضایت از نیازهای اولیه، سیستم امنیت اجتماعی قابل اعتماد و کار، فرصت های برابر در مشارکت دموکراتیک و توانایی ابتکارات اجتماعی و انتخاب نوع شغل. علاوه بر این، دو معیار اقتصادی مطرح شده است که با پایداری اجتماعی مرتبط است. حمایت از نیازهای مادی و اشتغال کامل، امنیت اجتماعی، توزیع عادلانه فشارها بر دوش نسلها.

چندوجهی بودن توسعه پایدار و نیز علایق گوناگون مفسران این مفهوم که مربوط به بین رشته ای بودن آن است باعث تنوع در تعاریف گردیده، به گونه ای که تا اوایل دهه ۱۳۳۰ بیش از ۱۰ تعریف از توسعه پایدار ارائه شده است. به عنوان مثال ترنر معتقد است که سیاست توسعه پایدار در پی حفظ میزان قابل قبولی از رشد درآمد سرانه بدون هدر دادن ذخیره سرمایه ملی یا ذخیره منابع زیست محیطی است (آتشی و همکاران، ۱۹۹۸، ۸۷).
باملاحظه بحث های نظری مطرح شده، چنین به نظر می رسد تلاش هایی که تاکنون برای تبیین پایداری اجتماعی صورت گرفته منجر به اجماعی در این زمینه نگردیده و موفقیت چندانی در این خصوص حاصل نشده است. مشکل اصلی، تعریف ارزش های اجتماعی یا سرمایه اجتماعی در رویکردهای مختلف برای نهادها و کشورهاست (قرخلو، ۱۳۹۲، ۵۴). اما موضوعی که در مورد آن اتفاق نظر وجود دارد ضرورت نهادینه کردن رویکرد اجتماعی در سیاست گذاری ها و رویه هاست. تجربیات بانک جهانی در کشورهای مختلف نشان داده است که از هر طریقی بدون نهادینه کردن

منبع	شاخص ها	معیار
بیتلی (۲۰۰۰)	شادی، زندگی جمعی، تعاملات اجتماعی	نیازهای اساسی
زهره فنی (۲۰۰۶)	همبستگی جامعه، سرمایه اجتماعی	منابع اجتماعی
هو و همکاران (۲۰۰۴)	دسترسی به فضاهای تفریحی، دسترسی به فعالیت های تفریحی	فرصت های برابر
مک کنزی (۲۰۰۴)	حضور پذیری فضاهای شهری، احساس ارزشمندی	مشارکت
موتلاک و همکاران (۲۰۱۳)	کاهش میزان بیکاری، ارتقای درآمد مردمی	استمرار
ترنر (۱۹۹۸)	یکپارچگی اجتماعی، دوستی بیشتر مردم	ابعاد فرهنگی

جدول ۱- پایایی سازه های تحقیق

سازه	آلفای کرونباخ	شاخص CR
نیازهای اساسی	۰,۷۳۷	۰,۷۳۵
نیازهای اجتماعی	۰,۸۱۱	۰,۸۱۳
فرصت های برابر	۰,۷۰۹	۰,۷۱۰
مشارکت	۰,۷۵۵	۰,۷۵۶
استمرار	۰,۸۳۵	۰,۸۳۷
نیازهای فرهنگی	۰,۷۹۴	۰,۷۹۵
پایایی تمام گویه ها	۰,۸۳۱	۰,۸۳۴

مک کنزی (۲۰۰۴) ضمن تعریف پایداری اجتماعی به عنوان شرایط مثبت در جامعه و فرایندی که بتوان به آن شرایط دستیافت ویژگی هایی را برای شرایط و فرایند برشمرده که شاخص های پایداری اجتماعی محسوب میگردند، از جمله برابری دسترسی به خدمات کلیدی (بهداشت، آموزش، حمل و نقل، مسکن و اوقات فراغت)، برابری بین نسلی، مشارکت وسیع سیاسی، حس مالکیت بر جامعه و وجود سیستمی از روابط فرهنگی که در آن جنبه های مثبت فرهنگ های دیگران ارزشمند و مورد احترام بوده و انسجام اجتماعی حمایت گردد (مک کنزی، ۲۰۰۴، ۱۵). در یک دسته بندی دیگر، مبتنی بر سه نظریه جامعه شناختی کارکردگرایی ساختاری، نیازهای اولیه و سرمایه اجتماعی (موتلاک و شوارتس، ۲۰۱۲، ۹) شاخص های پایداری اجتماعی را به شاخص های عینی و ذهنی تقسیم نموده اند (جدول بالا):

روش شناسی

این پژوهش از لحاظ هدف یک تحقیق کاربردی و از نظر نوع و ماهیت یک تحقیق توصیفی می باشد. با توجه به تخصصی بودن موضوع از روش، پرسشنامه بهره گرفته شده و همچنین برای گردآوری و تدوین ادبیات مربوط به موضوع و بررسی سوابق پژوهش، از روش کتابخانه ای و فیش برداری استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه افراد (باشگاه جوانان) شهر کرج بوده و برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران محاسبه شده که شامل ۳۸۴ مورد شد و در نهایت پرسشنامه ها بین افراد توزیع و سپس مطالب

گردآوری شده در پرسشنامه ها براساس نرم افزار SPSS مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. همچنین برای تعیین روایی پرسشنامه ها، از شاخص نسبت روایی محتوایی (CVR) و شاخص روایی محتوایی (CVI) استفاده شد. و در نهایت برای تعیین پایایی پرسشنامه ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. همان طور که در جداول قابل مشاهده است، ضرایب بالاتر از مقدار حداقلی ۰/۶ بیشتر هستند که بیانگر پایایی مناسب معرف ها است. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. در آمار توصیفی پژوهش به بررسی متغیرهای تحقیق از قبیل میانگین، انحراف معیار و واریانس و متغیرهای جمعیت شناختی از قبیل جنسیت، سن، وضعیت تحصیلات پرداخته شد؛ و پس از آن در آمار استنباطی، به منظور بررسی روایی پرسشنامه از تحلیل عاملی تاییدی و به منظور بررسی فرضیات تحقیق از مدل سازی معادلات

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	نیازهای اساسی	نیازهای اجتماعی	فرصت‌های برابر	ارتقای مشارکت	استمرار	نیازهای فرهنگی
تعداد	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
میانگین	۳.۷۱۱۶	۳.۳۵۹۵	۳.۱۵۱۷	۳.۳۲۹۳	۳.۰۸۲۰	۳.۳۲۸۷
میانه	۴.۰۰۰۰	۴.۰۰۰۰	۳.۰۰۰۰	۴.۰۰۰۰	۲.۰۰۰۰	۳.۰۰۰۰
انحراف معیار	۱.۲۳۳۲۷	۱.۵۳۹۹۵	۱.۲۱۵۶۳	۱.۳۵۷۳۷	۱.۴۹۱۴۱	۱.۴۷۲۶۰
واریانس	۱.۴۹۶	۲.۳۷۱	۱.۴۷۸	۱.۸۴۲	۲.۲۲۴	۲.۱۶۹
چولگی	-۰.۷۰۰	-۱.۱۸۲	۰.۰۶۶	-۱.۴۷	۰.۱۰۱	-۰.۲۸
کشدگی	-۰.۵۷۳	-۱.۵۳۵	-۱.۰۷۰	-۱.۳۶۴	-۱.۵۷۱	-۱.۶۲۱
کمترین	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰
بیشترین	۵.۰۰	۵.۰۰	۵.۰۰	۵.۰۰	۵.۰۰	۵.۰۰

ساختاری روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) با کمک نرم افزار SmartPLS ۳ بهره گرفته شد. یافته‌های پژوهش

در تجزیه و تحلیل توصیفی اطلاعات ابتدا ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان شامل سن، جنسیت، و میزان تحصیلات آنان مورد بررسی قرار گرفته و نتایج بدست آمده در گروه مورد بررسی نشان می‌دهد که حدود ۵۸۱ درصد آزمودنی‌ها مرد و ۴۱٫۹ درصد آزمودنی‌ها زن بودند. در گروه

مورد بررسی ۷٫۹ درصد بیسواد، ۳۳٫۵ درصد آزمودنی‌ها زیر دیپلم و ۲۰٫۹ درصد دیپلم و ۱۷٫۰ درصد فوق دیپلم و ۱۵٫۷ درصد لیسانس و ۲٫۹ درصد فوق لیسانس و ۲٫۱ درصد دکترا بودند. همچنین در گروه مورد بررسی ۱۳٫۵ درصد آزمودنی‌ها زیر ۲۵ سال، ۲۷٫۱ درصد آزمودنی‌ها بین ۲۵-۳۰ سال، ۳۴٫۹ درصد آزمودنی‌ها ۳۰-۴۰ سال و ۲۴٫۵ درصد آزمودنی‌ها بالای ۴۰ سال سن داشتند.

آمار توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق

در ذیل به بررسی آمار توصیفی متغیرهای تحقیق از جمله میانگین، انحراف معیار و واریانس پرداخته می‌شود.

آمار استنباطی و بررسی فرضیات پژوهش:

تعیین نرمال بودن یا نرمال نبودن با استفاده از آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف

همبستگی بین متغیرهای مورد مطالعه از آنجا که یکی از مفروضات استفاده از روابط علی عدم وجود رابطه هم خطی چندگانه بین متغیرها است، ضرایب همبستگی بین متغیرهای به کار رفته در پژوهش، قبل از انجام تحلیل‌های علی، به منظور بررسی عدم وجود رابطه خطی مشترک چندگانه بین متغیرها محاسبه شد. ضریب همبستگی شدت رابطه و همچنین نوع رابطه (معکوس یا مستقیم) را نشان می‌دهد. بر طبق یافته‌های پژوهش تمامی همبستگی‌ها مقادیری کمتر از ۰/۸ داشتند، بنابراین وجود رابطه خطی مشترک چندگانه بین متغیرها رد می‌شود.

روایی

روایی همگرا

در روش حداقل مربعات جزئی از متوسط واریانس استخراج شده (AVE) برای محاسبه روایی همگرا سازه‌ها استفاده می‌شود. همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌کنید مقدار

جدول ۳- نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی فرض نرمال بودن یا غیرنرمال بودن

متغیرها	حجم نمونه	آماره آزمون	P-value
نیازهای اساسی	۳۸۴	۰/۴۳	۰,۰۲۲
منابع اجتماعی	۳۸۴	۰/۳۶	۰,۰۲۸
فرصت های برابر	۳۸۴	۰/۴۵	۰,۰۲۱
مشارکت	۳۸۴	۰/۶۴	۰,۰۴۸
استمرار	۳۸۴	۰/۴۷	۰,۰۳۴
نیازهای فرهنگی	۳۸۴	۰/۵۵	۰,۰۲۱

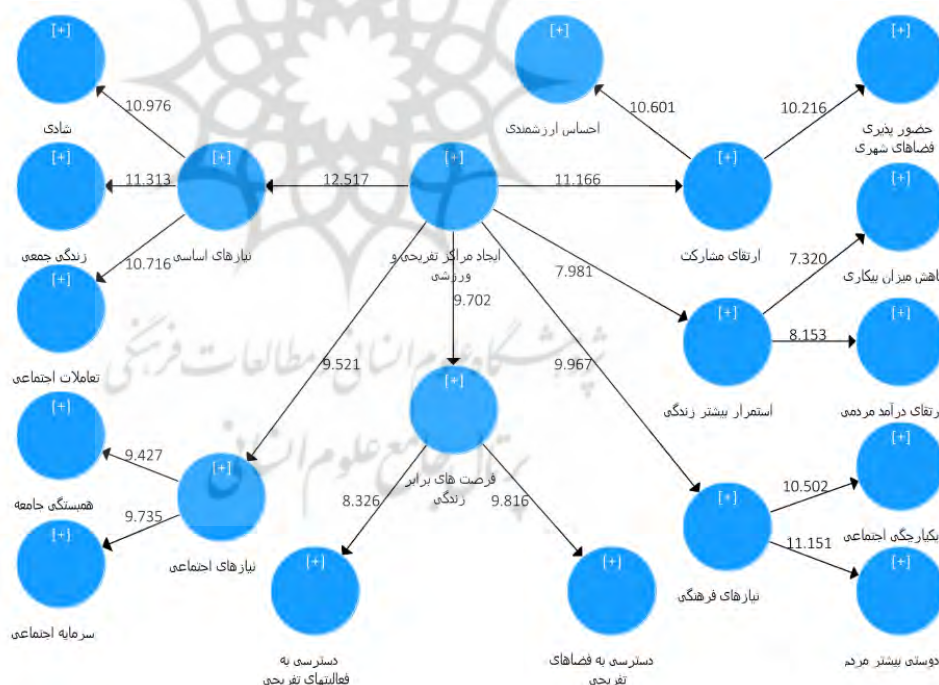
جدول ۴- روایی همگرایی سازه‌ها

متغیر	شده (AVE) متوسط واریانس استخراج
نیازهای اساسی	۰,۷۴۲۲
نیازهای اجتماعی	۰,۷۳۴۵
فرصت های برابر	۰,۶۶۷۱
ارتقای مشارکت	۰,۸۱۲۵
استمرار	۰,۸۲۰۹
نیازهای فرهنگی	۰,۷۹۹۸

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۵ تابستان ۹۸
No.55 Summer 2019

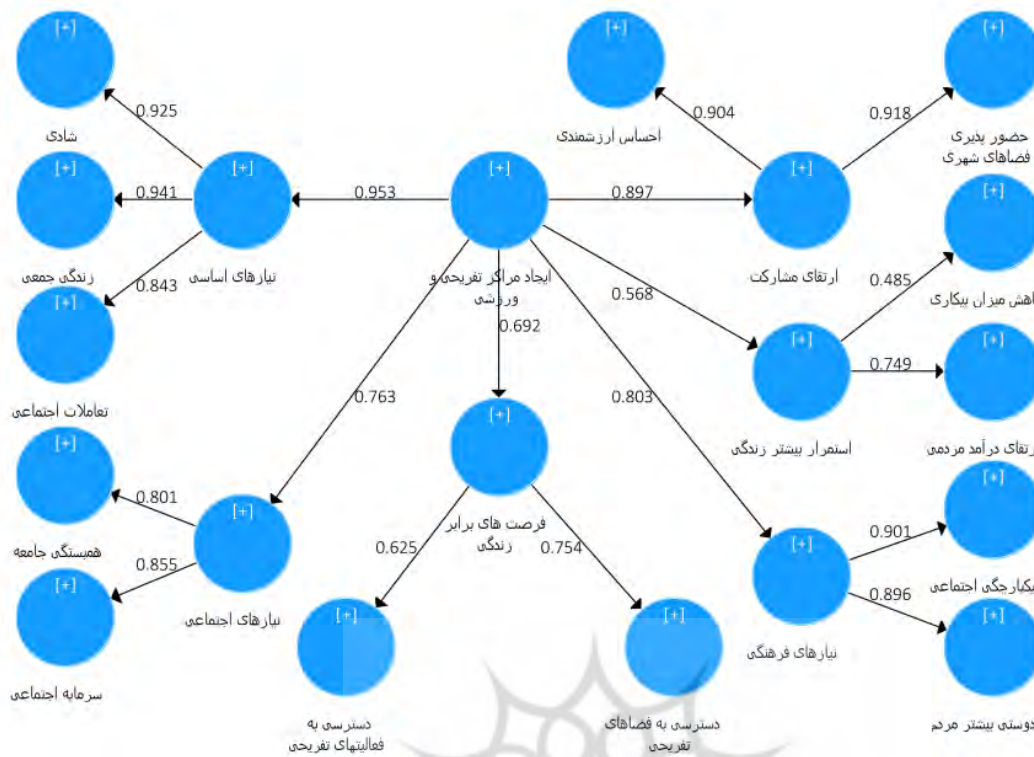
۱۸۱

نگاره ۱- اعداد استاندارد سوالات پژوهش

متوسط واریانس استخراج برای متغیرهای این تحلیل عاملی تأییدی برای سوالات متغیرهای تحقیق بین ۰,۸۲۰۹ و ۰,۶۶۷۱ است که از مقدار حداقلی ۰,۵ بیشتر است که نشان دهنده روایی همگرایی مناسب سازه‌ها است.

تحلیل عاملی تأییدی برای سوالات متغیرهای تحقیق در حالت تخمین استاندارد قبل از ورود به مرحله آزمون فرضیه های تحقیق، می‌بایست از صحت سوالات مربوط به متغیرهای

نگاره ۲- اعداد معناداری سوالات پژوهش

مکنون (مشاهده نشده) را به جهت معنی داری می‌سنجد.

با توجه به نگاره ۲ در صورتی که ارزش t ، بین $1/96+$ و $1/96-$ باشد، روابط بین متغیرها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار نخواهد بود، و در صورتی که ارزش t ، بزرگتر از $1/96+$ و یا کوچکتر از $1/96-$ باشد، روابط بین متغیرها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار خواهد بود، بنابراین در صورتی که مقدار آماره T از $1,96$ بیشتر شود، نشان از صحت رابطه‌ی بین سازه‌ها و در نتیجه تایید فرضیه‌های پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ است که بر این اساس کلیه روابط موجود در مدل معنی دار است.

در نهایت جهت برآزش مدل از شاخص GOF استفاده شد. معیار GOF برای برآزش مدل کلی $0,35$ محاسبه شده که نشان‌دهنده برآزش قوی مدل می‌باشد.

تحقیق اطمینان حاصل کرد به همین جهت در این مرحله از تحلیل عاملی تأییدی استفاده می‌شود.

بارهای عاملی شده از اهمیت زیادی در تفسیر نتایج تحلیل عاملی برخوردارند. این بارها نشان‌دهنده همبستگی بین هر متغیر آشکار (سوالات) و عامل‌های مربوط به آن است. بسته به اینکه محقق چه میزان دقت را برای حذف سوالات در نظر بگیرد، مقادیر ملاک از $0,5$ تا $0,7$ برای بارهای عاملی معرفی شده است اما کمترین سرحد اعلام شده مقدار $0,4$ است. بدین معنی که سوالات با بارهای عاملی کمتر از $0,3$ کفایت لازم برای باقی ماندن در مدل را نداشته و باید حذف شوند. همانطور که در مدل ملاحظه می‌کنید تمام اعداد بالای $0,3$ هستند پس هیچ سوالی حذف نمی‌شود.

تحلیل عاملی تأییدی برای سوالات متغیرهای تحقیق در حالت اعداد معناداری مقادیر داخل این نمودار روابط بین متغیرهای

آزمون فرضیات پژوهش

آزمون فریدمن برای اولویت بندی اهمیت عامل ها
خروجی اول

جدول ۵- معنی داری آزمون فریدمن

شاخص	های	آماري مقادير محاسبه شده
تعداد پاسخ دهندگان		۳۸۴
آماره کای دو		۳۳۱/۹۹۸
درجه آزادی		۵
Sig		۰/۰۰۰

دلیل اینکه sig کمتر از ۵ درصد است، H_0 رد شده و ادعای یکسان بودن رتبه (اولویت) این ۶ متغیر پذیرفته نمی شود (در جدول درجه آزادی قید می شود که ۵ است $p=1$) و می توان گفت که این عاملها تفاوت معناداری با یکدیگر دارند.

خروجی دوم

این خروجی آمار توصیفی است که میانگین رتبه های هر متغیر را نشان می دهد. هرچه قدر میانگین رتبه ها بزرگتر باشد، اهمیت آن متغیر بیشتر است که در اینجا نیازهای اساسی، دارای رتبه اول است و استمرار بیشتر زندگی رتبه آخر را دارد.

فرضیه اول: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اساسی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

H_0 : بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اساسی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود ندارد

H_1 : بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اساسی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

با توجه به ضریب مسیر متغیر ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اساسی ساکنین کرج که به مقدار ۰,۹۵۳، همچنین آماره t به مقدار ۱۲,۵۱۷ می توان گفت: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اساسی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد این فرضیه تایید می شود.

فرضیه دوم: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اجتماعی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

H_0 : بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اجتماعی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود ندارد

H_1 : بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اجتماعی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

با توجه به ضریب مسیر متغیر ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اجتماعی ساکنین کرج که به مقدار ۰,۷۶۳، همچنین آماره t به مقدار ۹,۵۲۱ می توان گفت: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای اجتماعی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد این فرضیه تایید می شود.

فرضیه سوم: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی

جدول ۶- اولویت بندی عوامل با استفاده از تحلیل واریانس فریدمن

اولویت	ابعاد	میانگین رتبه
۳	نیازهای فرهنگی	۱۲,۴۰۹
۱	نیازهای اساسی	۱۴,۸۰۰
۴	منابع اجتماعی	۱۲,۳۰۲
۵	فرصتهای برابر	۱۱,۹۶۰
۲	ارتقای مشارکت	۱۲,۵۲۲
۶	استمرار بیشتر زندگی	۸,۸۰۶

در شهر کرج و تامین فرصتهای برابر ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

H۰: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین فرصتهای برابر ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود ندارد

H۱: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین فرصتهای برابر ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

با توجه به ضریب مسیر متغیر ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین فرصتهای برابر ساکنین کرج که به مقدار ۰,۶۹۲ همچنین آماره t به مقدار ۸,۳۲۶ می توان گفت: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین فرصتهای برابر ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد این فرضیه تایید می شود.

فرضیه چهارم: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای فرهنگی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

H۰: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای فرهنگی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود ندارد

H۱: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای فرهنگی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

با توجه به ضریب مسیر متغیر ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای فرهنگی ساکنین کرج که به مقدار ۰,۸۰۳ همچنین آماره t به مقدار ۹,۹۶۷ می توان گفت: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و تامین نیازهای فرهنگی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد این فرضیه تایید می شود.

فرضیه پنجم: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و استمرار بیشتر زندگی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

H۰: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و استمرار بیشتر زندگی ساکنین کرج رابطه

مستقیمی وجود ندارد

H۱: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و استمرار بیشتر زندگی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

با توجه به ضریب مسیر متغیر ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و استمرار بیشتر زندگی ساکنین کرج که به مقدار ۰,۵۶۸ همچنین آماره t به مقدار ۷,۹۸۱ می توان گفت: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و استمرار بیشتر زندگی ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد این فرضیه تایید می شود.

فرضیه ششم: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و ارتقای مشارکت ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

H۰: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و ارتقای مشارکت ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود ندارد

H۱: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و ارتقای مشارکت ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد

با توجه به ضریب مسیر متغیر ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و ارتقای مشارکت ساکنین کرج که به مقدار ۰,۸۹۷ همچنین آماره t به مقدار ۱۱,۱۶۶ می توان گفت: بین ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی در شهر کرج و ارتقای مشارکت ساکنین کرج رابطه مستقیمی وجود دارد این فرضیه تایید می شود.

از برآیند جداول و مدل های اعداد استاندارد و معناداری چنین استنباط می شود که نیازهای اساسی بیشترین رابطه را با ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی شهر کرج داشته است و استمرار بیشتر زندگی کمترین رابطه را با ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی شهر کرج داشته است.

تحلیل یافته ها:

چنانچه از یافته ها بر می آید، مشخص است که مراکز تفریحی و ورزشی نقش بسزایی در تبدیل

شهر کرج به شهری خودکفا دارند. این مراکز با توجه به ماهیت خود قدرت مشارکت و زیست پذیری شهری را بالا می‌برند و باعث تأمین درست و نیازهای شهروندان می‌شوند. شهروندان در این فضاها از طریق درست به نیازهای اساسی خود پاسخ می‌دهند و حس شهروندی را تجربه می‌کنند. همچنین این گونه فضاها اساساً ماهیتی اجتماعی دارند و تعاملات اجتماعی و فرصت تجربه زندگی اجتماعی را برای شهروندان فراهم می‌آورند که خود از ضروریات زندگی شهری است. یکی دیگر از چالش‌های زندگی شهری مسئله دسترسی برابر به موقعیت‌های مکانی است. وجود مکان‌های ورزشی تفریحی کلان مقیاس را باید بدون شک یکی از اصلی‌ترین راهبردهای ارتقای برابری دانست که امکان دسترسی مشترک به فرصت‌های تفریحی را برای عموم شهروندان فراهم می‌آورد. در این فضاها شهروندان در کنار تعاملات شهری به نیازهای فرهنگی خود پاسخ می‌گویند. در نتیجه عجیب نیست اگر وجود چنین فضاهایی احساس زندگی شهری و شهروندی را به ساکنین کرج تزریق نموده و موجب استمرار بیشتر آنها به زندگی در این شهر شوند.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به دست‌آوردهای این پژوهش می‌توان ادعا کرد که افزودن امکانات تفریحی و ورزشی یکی از اصلی‌ترین اقداماتی است که می‌توان در خصوص تبدیل شهر کرج به یکی از شهرهای فعال انجام داد چرا که در حال حاضر شهر کرج از پدیده تبدیل شدن به شهر خوابگاهی رنج می‌برد همچنین با سرمایه‌گذاری روی کشاورزی آن و برنامه ریزی منظم برای بهره‌برداری آن می‌توان در خود کفایی آن گام برداشت. یکی از علل تبدیل کرج به یک شهر خوابگاهی نبود امکاناتی است که این شهر در حال حاضر از آن‌ها بی‌بهره است، امکاناتی نظیر فضاهای ورزشی و تفریحی که بر اساس یافته‌های این پژوهش می‌تواند تا حد زیادی به جلوگیری

از هدر رفت سرمایه‌های انسانی این شهر کمک کند و باعث شود تا بسیاری از سفرهای غیر ضروری ساکنین شهر کرج از این شهر به تهران برای فعالیت‌های تفریحی از بین برود. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ایجاد امکانات و خدمات ورزشی در شهر کرج می‌تواند باعث افزایش رضایت جوانان این شهر از شرایط این شهر باشد و دل‌بستگی و تعلق خاطر آنان را افزایش دهد، مسئله‌ای که در حال حاضر در این شهر وجود ندارد و پیامدهای آن را می‌توان در قالب مولفه‌هایی نظیر نداشتن تعلق خاطر و حس مکان و همچنین امنیت فضاهای شهری این شهر مشاهده کرد حال آنکه مسئله اصلی که کرج با آن مواجه است بسیار بزرگ‌تر از این موارد است و ریشه در خوابگاهی شدن این شهر دارد.

منابع:

۱. ابراهیم زاده، عیسی و نگهبان مروی، محمد (۱۳۸۳)، «تحلیلی بر شهرنشینی و جایگاه شهرهای جدید در ایران»، تحقیقات جغرافیایی، شماره پیاپی ۷۵
۲. استروفسکی، واتسلاف (۱۳۸۷)، «شهرسازی معاصر از نخستین سرچشمه‌ها تا منشور آتن»، ترجمه لادن اعتضادی، تهران: مرکز نشر انتشارات دانشگاهی.
۳. اعتماد، گیتی (۱۳۹۱)، «مالکیت مسکن و تأثیر آن در سازمانیابی فضای شهری»، مجله معماری و شهرسازی، شماره ۹
۴. اعتماد، گیتی (۱۳۷۶)، «تفاوت اهداف اولیه و نتایج حاصله از احداث شهرهای جدید و علل آن»، مجموعه مقالات ارائه شده در سمینار شهرهای جدید اصفهان، تهران: شرکت عمران شهرهای جدید.
۵. امکچی، حمیده (۱۳۸۳)، «شهرهای میانی و نقش آنها در چهارچوب توسعه ملی»، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۶. پورا احمد، احمد (۱۳۸۰)، «آمایش سرزمین و ایجاد تعادل در نظام فضایی شهری کشور»، مجله

۱۸. صرافی، مظفر (۱۳۹۶)، «ضرورت تدوین سیاست ملی شهرنشینی برای موفقیت شهرهای جدید در ایران»، مجموعه مقالات ارائه شده در سمینار شهرهای جدید، فرهنگی جدید در شهرنشینی، تهران: انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید.
۱۹. قربانی، رسول (۱۳۸۹)، «ارزیابی عوامل مؤثر بر جمعی تپذیری شهر جدید سهند»، مجموعه مقالات ارائه شده در سمینار شهرهای جدید - اصفهان، تهران: شرکت عمران شهرهای جدید.
۲۰. قرخلو، مهدی و پناهنده خواه، موسی (۱۳۹۲)، «ارزیابی عملکرد شهرهای جدید در جذب جمعیت کلان شهرها مطالعه موردی: شهرهای جدید اطراف». تهران؛ مجله پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۶۷
۲۱. مرلن، پیر (۱۳۹۵)، «نوشهرها»، ترجمه رضا قیصریه، تهران: نشر فضا.
۲۲. مشهدیزاده دهقانی، ناصر (۱۳۸۶)، «تحلیلی از ویژگی های برنامه ریزی شهری در ایران»، تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران.
۲۳. نظریان، اصغر (۱۳۷۴)، «جغرافیای شهری ایران»، تهران: پیام نور.
۲۴. هیراسکار، جی. کی (۱۳۷۶)، «درآمدی بر مبانی برنامه ریزی شهری»، ترجمه محمد سلیمانی و احمدرضا یکانی فرد؛ تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
۲۵. Ebrahimzadeh, I., and Negahban Marwi, M. (2004). An Analysis of Urbanization and the Status of New Cities in Iran; Geographic Research, issue No. 75.
۲۶. Ostrowski, W. (2008). L'urbanisme contemporain des origines o'la charte d' Athenes; translated by Ladan Etemadi, Tehran: Center for the Publishing of Academic Publications.
۲۷. Etemad, G. (2012). Housing Ownership and Its Influence in Urban Space Exploration, Architecture and Urbanism Magazine, No. 9.
- دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران.
۷. تبریزی، جلال (۱۳۸۴)، «نگاهی به مبانی نظری ساخت شهرهای جدید در ایران»، مجموعه خلاصه مقالات همایش بین المللی شهرهای جدید، تهران: شرکت عمران شهرهای جدید.
۸. حسامیان، فرخ و اعتماد، گیتی و حائری، محمدرضا (۱۳۸۸)، «شهرنشینی در ایران»، تهران: انتشارات آگاه.
۹. دانشپور، زهره (۱۳۷۳)، «بررسی و تحلیل قیاسی شهرهای جدید در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه»، مجموعه مقالات شهرهای جدید، فرهنگی جدید در شهرنشینی، تهران: انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید.
۱۰. رفیعی، مینو (۱۳۸۶)، «مسکن و درآمد در تهران (گذشته - حال - آینده)»، تهران: مرکز تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۱۱. رهنمایی، محمدتقی و شاه حسینی، پروانه (۱۳۸۷)، «فرایند برنامه ریزی شهری ایران»، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)
۱۲. زبردست، اسفندیار (۱۳۸۹)، «اندازه شهر»، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۱۳. زبردست، اسفندیار و جهانشاه لو، لیلا، (۱۳۸۹)، «بررسی عملکرد شهر جدید هشتگرد در جذب سرریز جمعیت»، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۱۰
۱۴. زیاری، کرامت اله (۱۳۸۶)، «اصول و روش های برنامه ریزی منطقه‌ای»، یزد: دانشگاه یزد.
۱۵. زیاری، کرامت اله (۱۳۸۷)، «برنامه ریزی شهرهای جدید»، تهران: سمت.
۱۶. سرمست، بهرام و زالی، نادر (۱۳۸۹)، «انتظام فضایی شبکه شهری و برنامه ریزی جمعیتی در افق ۱۴۰۰»، مطالعه موردی آذربایجان؛ فصلنامه مطالعات راهبردی.
۱۷. شکویی، حسین (۱۳۵۳)، «شهرکهای جدید»، تبریز: دانشگاه تبریز.

28. Etemad, G. (1997). Differences in primary goals and results of the construction of new cities and causes; Proceedings presented at the Seminar on New Towns in Isfahan, Tehran: Civil Society Development of New Towns.
29. Amakchi, H. (2004). Middle cities and their role in the framework of national development; Tehran: Center for Urban and Architectural Studies of Iran.
30. Pour Ahmad, A. (2001). Land administration and balancing in the urban space system of the country; Journal of Faculty of Literature and Humanities of Tehran University.
31. Tabrizi, J. (2005). A look at the theoretical foundations of the construction of new cities in Iran; Summary of articles of the International Conference on New Towns, Tehran: Civil Society Development on New Towns.
32. Hesamian, F. and Etemad, G. and Haeri, M. R. (2009). Urbanization in Iran; Tehran: Aqah Publication.
33. Daneshpour, Z. (1994). Convergent analysis of new cities in developed and developing countries; Proceedings of New Cities, New Culture in Urbanization, Tehran: Publications of Urban Development Companies.
34. Rafiei, M. (2007). Housing and Income in Tehran (Past, Present, Future), Tehran: Iranian Center for Urban & Architecture Research.
35. Rahnamaei, M. T. and Shah Hosseini, P. (2008). Urban Planning Process in Iran; Tehran: Organization for the Study and Compilation of Humanities Books of Universities (Samt).
36. Zebardast, E. (2010). City Size; Tehran: Center for Urban and Architectural Studies and Research.
37. Zebardast, E. and Jahanshah Lou, L. (2010). A review of the performance of the new city. Hashtgerd to absorb population overnight; Geography and Development Magazine, No. 10.
38. Ziyari, K. (2007). Principles and Methods of Regional Planning; Yazd: Yazd University.
39. Ziyari, K. (2008). Planning of New Towns; Tehran: Samt.
40. Sarmast, B. and Zali, N. (2010). Urban Network Planning and Demographic Planning in Horizon of 1400; Case Study of Azerbaijan; Strategic Studies Quarterly.
41. Shokouei, H. (1974). New Towns; Tabriz: Tabriz University.
42. Sarrafi, M. (2017). The Necessity of Developing a National Urbanization Policy for the Success of New Towns in Iran; Proceedings of the Seminar on New Towns, New Cultures in Urbanization, Tehran: Publications of Omran Towns.
43. Ghorbani, R. (2010). Evaluation of factors affecting the population density of the new city of Sahand; Proceedings presented at the Seminar on New Towns - Isfahan, Tehran: Civil Society Development of New Towns.
44. Ghorkhlou, M. and Panahendekhhah, M. (2013). Evaluation of the performance of new cities in attracting macro-urban populations. Case study: New towns around. Tehran, Journal of Human Geography Research, No. 67.
45. Marlene, P. (2016). New cities; Translation by Reza Qaiserieh, Tehran: Faza Publishing.
46. Mashhadizadeh Dehaghani, N. (2007). An Analysis of Urban Planning Features in Iran; Tehran: Iran University of Science and Technology.
47. Nazarian, A. (1995). Urban Geography of Iran; Tehran: Payam-e- Noor.
48. Hieraskar, J. K (1997). Income on the Basis of Urban Planning; Translated by Mohammad Soleimani and Ahmad Reza Nahani Fard; Tehran: Jahad Daneshgahi Press.
49. Atash, F. and Shirazi beheshiha Y.S. (1998). "NEW TOWN AND THEIR PRACTICAL CHALLENGES: the experience of Pooled shahr in Iran", habitat international, Vol. 22, No2.
50. Beatley, T. (2000). "Green urbanism: learning from European cities". Island Press. Washington, D.C., California.

51. Fanni, Z. (2006). "Cities and urbanization in Iran after the Islamic Revolution", *Cities*, Vol. 23, No.3.
52. Hui, E. and Lam, M. (2004). "A study of commuting patterns of new town residents in Hong Kong". *Habitat International*, Vol. 19, No.4.
53. Mckenzie, S. (2004). *Social Sustainable: Towards some definitions*, Hawke Research Institute, University of South Australia: <http://www.hawkecentre.unisa.edu.au/institute/>
54. Turner, R.K. (1988). *Sustainable Environmental Management*, Belhaven, London.
55. Mutlak, N. and Schwarze, R. (2013). *Elements of a theory of social sustainability. Taking stock of social science approaches*, unpublished manuscript (available from the authors): <https://www.researchgate.net/publication/259465973>.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری

Urban Management

شماره ۵۵ تابستان ۹۸

No.55 Summer 2019

۱۸۸